

УДК 378.4(477-25) НПУ

А.І. Коваленко, м. Київ, Україна / A. Kovalenko, Kyiv, Ukraine
e-mail: Kovalenko_A84@ukr.netСТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В КИЇВСЬКОМУ РЕГІОНІ.
ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. В статті розглянуті етапи становлення системи підготовки вчителів трудового навчання у Київському регіоні. Відображено поетапне структурування окремих підрозділів та кафедр, викладачі яких задіяні у підготовці фахівців технологічної освіти. Проведений історичний екскурс щодо участі колективу цих кафедр у виконанні державних програм розвитку технологічної галузі.

У 1970 році на фізико-математичному факультеті було відкрите відділення за спеціальністю «Загальнотехнічні дисципліни, трудове навчання і фізика», а у 1976 році створено факультет загальнотехнічних дисциплін, як самостійний підрозділ. Освітній процес протягом 1970-2004 року забезпечували три кафедри: загальнотехнічних дисциплін, трудового навчання і креслення та технічних засобів навчання. Базовою кафедрою, на якій започаткувалося підготовка вчителів трудового навчання є кафедра загальнотехнічних дисциплін, яка була заснована в 1953 році, як сектор кафедри методики навчання фізики. У 1958 році Міністерством освіти УРСР кафедра загальнотехнічних дисциплін була затверджена, як окремий підрозділ педагогічного інституту. Наступною ключовою кафедрою є кафедра трудового навчання і креслення, яка створена у 1977 році шляхом поділу кафедри загальнотехнічних дисциплін. Утворення і розвиток цієї кафедри тісно пов'язаний із іменем знаменитого науковця професора Д. Тхоржевського. Починаючи з 1996 року за підтримки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова розпочалися суттєві зміни у розвитку системи підготовки вчителів трудового навчання у Київському регіоні і започаткована підготовка таких фахівців у Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті.

Ключові слова: вчитель, трудове навчання, кафедра, лабораторії, розвиток, викладачі.

The formation of labor training teachers preparation system in kyiv region

Annotation. In the article the stages of the system of training teachers of labor studies at the Kiev region. Showing gradual structuring of individual units and departments, teachers are involved in training of technological education. Conducted historical overview on the participation of the staff of the departments in the implementation of state programs of technological industry. In 1970 the Physics and Mathematics Department introduced the specialty «general technical disciplines labor studies and physics», and in 1976 created Department of General Technics as an independent unit. Educational process for 1970 to 2004 provided three departments: general technical disciplines labor studies and drawings, technical training. It is believed that the Department of General subjects as cell initiation training teachers of labor studies, was founded in 1953 as sector department methods of physics, the head of which was appointed assistant professor MF Kirakovsky. In 1958, ruling the USSR Ministry of Education Department of General Technics was approved as a separate unit Pedagogical Institute. Next key department of labor studies and drawings created in 1977 by splitting the Department of General Technics. Formation and development of its closely connected with the name of the famous Ukrainian scientist, teacher, member of Pedagogical Sciences of Ukraine, doctor of pedagogical sciences, professor, honored worker of Ukraine Dmitry Alexandrovich Thorzhevskoho. Since 1996, with the support of the National Pedagogical University named after MP Drahomanov began training teachers of labor studies at the Faculty of Philology in Perejaslav-Khmelnitsky State Pedagogical University.

Key words: teacher, work training, department, laboratory, development, teachers.

Питання становлення системи підготовки вчителів трудового навчання у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова частково висвітлені у праці [1]. У цьому ракурсі дещо розширено розглянуто це питання в роботі [2]. У дисертаційному дослідженні [3] дотично у контексті з трудовою підготовкою дівчат у школах України вивчалися окремі аспекти становлення системи підготовки вчителів трудового навчання. В інших наукових працях історичні аспекти становлення цієї системи досліджувалися фрагментарно. Тому метою цієї статті є проведення аналізу історії становлення системи підготовки вчителів трудового навчання у Київському регіоні.

Насамперед розглянемо етапи становлення такої підготовки, зокрема, у Києві. У 1970 році на фізико-математичному факультеті Київського державного педагогічного інституту імені

О.М. Горького запровадили спеціальність «Загальнотехнічних дисциплін, трудового навчання і фізики», а у 1976 році створено факультет загальнотехнічних дисциплін як самостійний підрозділ, деканом якого був призначений кандидат фізико-математичних наук, професор, Заслужений працівник Вищої освіти УРСР Гурій Григорович Кордун – фахівець у галузі історії фізики та техніки.

Протягом шістнадцяти років (1976-1992 рр.) він керував факультетом, а з 1992 по 2006 рік його очолював кандидат педагогічних наук, професор Володимир Іванович Андріяшин – науковець у галузі методики трудового навчання, який з 1985 по 2015 рік викладав курс «Електротехніки». У 1992 році факультет перейменовано на педагогічно-індустріальний, у складі якого було денне та заочне відділення, де навчалось понад шістьсот п'ятдесят студентів.

Навчальний процес протягом 1970 по 2004 роки

забезпечували три кафедри: загальнотехнічних дисциплін, трудового навчання і креслення, технічних засобів навчання.

Вважається, що кафедра загальнотехнічних дисциплін, як осередок започаткування підготовки вчителів трудового навчання, була заснована в 1953 році як сектор кафедри методики фізики, керівником якого був призначений доцент, кандидат технічних наук М. Кіраковський, який викладав теплотехніку та креслення. У 1958 році ухвалою Міністерства освіти УРСР кафедра загальнотехнічних дисциплін була затверджена як окремий підрозділ педагогічного інституту.

За час існування кафедри її очолювали: доцент, кандидат технічних наук М. Кіраковський (з 1958 по 1960 р.), професор, кандидат технічних наук В. Степенко (з 1960 по 1978 р.), який викладав технологію конструкційних матеріалів та деталі машин; доцент Л. Пивоваров був виконуючим обов'язки завідувача кафедри (з 1962 по 1964 р.), доцент, кандидат технічних наук О. Юрченко (з 1978 по 1988 р.), який викладав технологію конструкційних матеріалів; доцент, кандидат фізико-математичних наук І. Трегуб (з 1988 по 1992 р.), який викладав деталі машин; професор, кандидат фізико-математичних наук, доктор педагогічних наук М. Корець (з 1992 по 2016р.), який викладав гідравліку, теплотехніку, машинознавство, методику викладання технічних дисциплін, а з березня 2016 року кафедру очолює доктор педагогічних наук, професор Л. Сидорчук. Викладачами кафедри були професори: кандидат технічних наук В. Забронський, кандидат технічних наук В. Степенко; доценти: кандидат хімічних наук Ф. Деркач, кандидат технічних наук Ю. Колосветов, кандидат технічних наук В. Мазур, кандидат технічних наук О. Мойсеєнко, кандидат фізико – математичних наук В. Опілат, кандидат технічних наук О. Русанівський, кандидат технічних наук О. Юрченко, а нині у складі кафедри два професори (М. Корець, Л. Сидорчук) і 5 доцентів, кандидатів педагогічних наук (Г. Зікій, Т. Гладун, І. Гомула, А. Макаренко, О. Нижник).

З 1982 по 1986 роки кафедра була опорною для всіх вищих педагогічних навчальних закладів України, в яких здійснювалася підготовка вчителів трудового навчання. У той час на кафедрі були такі структурні підрозділи: лабораторія матеріалознавства; лабораторія машинознавства; автоклас; лабораторія технічної творчості; лабораторія обробки матеріалів різанням.

З 1998 року і по даний час кафедра є випусковою для підготовки магістрів технологічної освіти, провідними викладачами якої був розроблений державний стандарт такої магістерської програми.

Наступна ключова кафедра трудового навчання і креслення утворена у 1977 р. шляхом поділу кафедри загальнотехнічних дисциплін. Становлення і розвиток її тісно пов'язані з ім'ям видатного українського вченого-педагога, дійсного члена АПН України,

доктора педагогічних наук, професора, заслуженого працівника освіти України Дмитра Олександровича Тхоржевського (1930-2002 рр.). З 2000 р. кафедру очолив член-кореспондент АПН України, доктор педагогічних наук, професор Віктор Костянтинович Сидоренко, відомий науковець у галузі трудової, професійної та графічної підготовки учнівської і студентської молоді. З 2012 року по даний час кафедру очолює кандидат педагогічних наук, професор Д. Кільдеров.

Колектив кафедри забезпечував навчальний процес з методики трудового навчання, нарисної геометрії та креслення, загальної електротехніки, практикумів з обробки матеріалів, основ наукових досліджень, блоків навчальних дисциплін з менеджменту та конструювання і моделювання одягу; здійснював керівництво педагогічними практиками студентів, написанням студентами курсових і дипломних робіт. За участю провідних викладачів кафедри розроблена концепція трудового навчання учнів загальноосвітніх шкіл і Державного стандарту загальної середньої освіти (освітньої галузі «Технологія»). У 2003 році за дорученням Міністерства освіти і науки України колективом кафедри розроблений Галузевий стандарт ступеневої підготовки вчителів трудового навчання.

За ініціати́ви академіка Д. Тхоржевського було відкрито у 1996 році першу в Україні спеціалізовану Вчену раду по захисту кандидатських дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальностями 13.00.02 – Теорія та методика трудового навчання; 13.00.02 – Теорія та методика навчання креслення. З 2002 по 2008 рік ця Вчена спеціалізована Рада була переведена до Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, яку очолював професор В. Сидоренко, що в той період керував інститутом. З 2008 року вона знову була переведена до Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

З 2010 року Вчена рада була переведена у статус докторської із тими ж спеціальностями. У 2014 році була дещо переформатована і її очолив професор М. Корець.

На кафедрі працювали професори (Д. Тхоржевський, В.К. Сидоренко), доценти (В. Жуков, Р. Захарченко, О. Мойсеєнко, К. Лабєць, В. Козін), старші викладачі (І. Жерноклеєв, І. Канцідайло, І. Кутовий, А. Лебєдєв, І. Христинюк, В. Борисенко).

Вагомим етапом у налагодженні міжнародних зв'язків стали проведені у 2003, 2006, 2008 рр. міжнародні науково-практичні конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку трудового навчання в європейському освітньому просторі». У конференції брали участь вчені з Англії, Німеччини, Польщі, Хорватії, Швеції.

Наступним структурним підрозділом на стартових позиціях була кафедра технічних засобів навчання. Вона була створена у 1975 році на базі секції

технічних засобів навчання, яка входила до складу кафедри методики викладання фізики. Секцію, спочатку, очолював старший викладач кандидат педагогічних наук А. Сердюк, а потім кандидат технічних наук, доцент В. Лапіс, яку він і очолював до 1986 р., а потім до 1997 р. працював доцентом цієї ж кафедри. В. Лапіс організував і протягом тривалого часу керував Республіканським семінаром з питань використання технічних засобів навчання в навчально-виховному процесі вузів і шкіл. Надрукував ряд науково-методичних праць з курсу технічних засобів навчання.

У структуру кафедри входив технічний центр, яким керував доцент, кандидат педагогічних наук Є. Перепелиця. Центр займався впровадженням технічних засобів навчання в навчально-виховний процес всіх кафедр, а також обладнанням лекційних аудиторій комплексами технічних засобів навчання. Роботу технічного центру забезпечували завідувач лабораторією В. Красніков, інженери О. Пивовар, старший інженер Л. Полешко та ін.

Водночас тут був створений телецентр, яким керував кандидат педагогічних наук, доцент М. Луценко. Телецентром були створені телекомунікаційні мережі в різних корпусах інституту, які давали можливість демонструвати навчальні телепередачі на лекціях та практичних заняттях. Водночас до структури кафедри входила кіно-фотолабораторія, яку очолював М. Кот, а після нього В. Тимошенко.

Викладачами кафедри на той час були: кандидат педагогічних наук, доцент О. Яковлева, старший викладач З. Алболіхіна, а пізніше доценти, кандидати педагогічних наук: Є. Перепелиця, М. Луценко, С. Фролов.

З 1996 по 2006 рік кафедру очолював кандидат фізико-математичних наук, професор Іван Григорович Трегуб, з 2006 року кафедра перейменована на кафедру інформаційних систем і технологій, її очолює і керує нею по даний час, доктор педагогічних наук професор Сергій Микитович Яшанов.

Протягом багатьох років на факультеті працювали відомі українські науковці, професори: П. Бакуменко, В. Дущенко, В. Забронський, О. Мороз, М. Левченко, В. Понирко, М. Шут, Ю. Пасічник, І. Горбачук, Б. Лобовик, Є. Дулуман, О. Скрипченко, М. Працьовитий; О. Шпак, доценти: Л. Дюженкова, Т. Колесник, В. Мельник, О. Яковлева, В. Козін, К. Лабєць, Г.С. Хіміч, В. Рокитко, В. Ніколаєнко, К. Базилевич, Л.О. Пивоваров, Т. Абрамова, Ю. Підченко, Т. Стеценко та ін.

З 1999 році на факультеті були запроваджені нові спеціалізації: інформаційна техніка; дизайн предметного середовища; конструювання та моделювання одягу; менеджмент малого бізнесу, що розширило можливості випускникам на ринку праці.

У листопаді 2004 році відбулася реорганізація

всього педагогічно-індустріального факультету і на його базі створено Інститут гуманітарно-технічної освіти із підпорядкуванням йому відокремленого структурного підрозділу університету «Вище професійне училище».

У 2006 році Інститут гуманітарно-технічної освіти очолює, доктор педагогічних наук, професор, академік Академії наук вищої освіти України, заслужений працівник освіти України Микола Савич Корець. Після цього були створені у 2008 році Науково-методичний центр підготовки вчителів трудового і професійного навчання (директор – професор І. Жерноклеєв), у 2009 році науково-дослідну лабораторію позашкільної освіти (керівник – професор О. Биховська); а також у 2012 році Науково-методичний центр професійної кар'єри (директор – доцент В. Слабко).

У жовтні 2004 року шляхом поділу кафедри трудового навчання і креслення створена кафедра теорії і методики професійної підготовки, яку очолює заслужений працівник освіти України, кандидат педагогічних наук, професор Петро Васильович Дмитренко. На кафедру переведені такі структурні підрозділи, як лабораторія електротехніки, лабораторія художнього конструювання, лабораторія технічної естетики.

На кафедрі працювали такі викладачі – професори: В. Андріяшин, О. Биховська, П. Дмитренко, доценти: І. Агалець, А. Бровченко, Н. Титова, Д. Лебедєв. З 2015 року по даний час кафедру очолює кандидат педагогічних наук, доцент Н. Титова

Шляхом поділу кафедри трудового навчання і креслення у 2008 році заснована кафедра основ виробництва, яку очолює кандидат педагогічних наук, професор Володимир Іванович Андріяшин. На кафедрі додатково були створені такі структурні підрозділи: лабораторія кравецької майстерності, лабораторія обробки металів, лабораторія обробки деревинних матеріалів, лабораторія конструювання і моделювання одягу. У 2013 році вона перейменована на кафедру промислової інженерії та сервісу, яку з того часу і понині очолює кандидат педагогічних наук, професор Гуменюк Тетяна Броніславівна.

На кафедрі працювали такі провідні викладачі, як доценти: О. Гнеденко, Н. Зубар, Т. Гуменюк, Н. Левченко, старші викладачі: І. Коваленко, К. Остапенко, викладачі: І. Косяк, О. Котляренко, І. Медведєнко.

У вересні 2008 року внаслідок реструктуризації кафедри загально технічних дисциплін створена кафедра технічної фізики та математики, яку очолює академік Академії наук вищої освіти України, доктор педагогічних наук, професор А. Касперський. На кафедрі працював професор В. Барановський, а нині працюють: доценти А. Закусило, Ю. Колосветов, О. Кучменко, В. Селезень, Ю. Немченко та старший викладач Н. Щур. У 2015 році вона перейменована на кафедру прикладних природничо-математичних дисциплін.

У 2012 році засновано ще одну кафедру позашкільної освіти, яку очолила доктор педагогічних наук, професор Олена Володимирівна Биковська. Ця кафедра забезпечувала навчально-методичний супровід здобуття майбутніми вчителями технологій додаткової спеціальності «Керівник гуртка позашкільного навчального закладу» та «Методист позашкільного навчального закладу».

У 2013 році інститут перейменовано на інженерно-педагогічний, а з 2016 року він знову переведений у статус факультету із збереженням назви.

З 1996 року за підтримки Національного

педагогічного університету імені М.П. Драгоманова була розпочата підготовка вчителів трудового навчання на біологічному факультеті у Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті імені Григорія Сковороди. У 1998 році був створений автономний факультет, який очолив кандидат педагогічних наук, доцент Василь Васильович Васенко.

Таким чином у Київському регіоні два вищі навчальні заклади здійснюють цілеспрямовану підготовку вчителів трудового навчання, технологій протягом 20 останніх років.

Література:

1. Корець М.С. Досягнення та нові обрії інженерно-педагогічного інституту Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Випуск 46: Збірник наукових праць. – К: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2014. С. 123-129.
2. Микола Савич Корець: біобібліографічний покажчик / Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Інженерно-педагогічного інституту, Наукова бібліотека; наук. ред. Л.В.Савенкова; бібліогр. ред. Н.І.Тарасова. – Київ: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2014. – 120 с.
3. Слюсаренко Н.В. Теорія і практика трудової підготовки дівчат у школах України (кінець XIX - XX століття) : автореф. дис ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Ніна Віталіївна Слюсаренко. – Київ : Б.в., 2010. – 40 с.

УДК 371.3.018.53 Пирогов

О.В. Колесник, м. Вінниця, Україна / O. Kolesnik, Vinnytsia, Ukraine
e-mail: Kolesnuk@inbox.ru

К.І. Іванова, м.Вінниця. Україна / K. Ivanova, Vinnytsia, Ukraine
e-mail: christinka.20@mail.ru

УЧАСТЬ МИКОЛИ ПИРОВОГА У СТВОРЕННІ НЕДІЛЬНИХ ШКІЛ

Анотація. В статті мова йде про відомого на весь світ лікаря, педагога, новатора та експериментатора, засновника польової хірургії славного мешканця Вінниччини Миколу Івановича Пирогова, а також аналізується його провідна роль і значення у формуванні доступної для всіх верств населення без винятку освіти та науки. Ця робота допоможе краще зрозуміти неоціненний вклад Миколи Івановича Пирогова у заснування та розвитку недільних шкіл, його передове бачення необхідності цього процесу у всебічному розвитку особистості, нації та держави. Неупереджено оцінено діяльність шкіл через призму історичних подій та проаналізовано значення для сьогодення.

У статті прослідковується думка, що київські недільні школи, які були свого роду першими у нашій країні, досить успішно працюючи, дали поштовх до масового і повсюдного їх відкриття. Передовими революційно-демократичними силами вони використовувалися не тільки для поширення грамотності та освіченості серед простого народу, а й для проведення демократичної пропаганди та підняття революційного духу. Ці освітні заклади відіграли досить вагому роль як у розвитку вітчизняної педагогіки та науки, так і в активізації масового культурного та суспільно-політичного руху в шістдесяті роки позаминулого століття.

Ключові слова: Пирогов, недільні школи, освіта, неділя, Київський учбовий округ, виховання молоді, поширення освіти, Київський генерал-губернатор.

Participation Nikolai Pirogov in creating Sunday schools

Annotation. In this article we will speak about a famous doctor, teacher, Vinnytsya citizen Mykola Pyrogov and analyze his leading role in forming of the accessible education for all the stratum of the Ukrainian population. In the article there are given the quotes concerning that period of Pyrogov's life when he was a head of Kiev school district. This article facilitates understanding the scientist's invaluable contribution to the establishment and development of Sunday schools, his vision of the necessity of this process in behalf of a single individual, the whole nation and the state. We'll try to evaluate their efficiency through the lens of historical events.

An important point of view in our article is that Kiev Sunday schools, which were the first ones of such kind of establishments in the country, were very successful and it promoted their further development and dissemination. Advanced revolutionary-democratic forces used them not only for the purpose of education for people from lower classes, but also for the promotion of democracy and